

Mot.
1989/90
K619-624

Motion till riksdagen

1989/90:K619

av Charlotte Branting och Sigge Godin (båda fp)

Direktval till kyrkomötet m.m.

Frågan om direkta val till de kyrkliga organ som utses indirekt har länge diskutrats.

1979 års kyrkomöteskommitté föreslog i sitt betänkande SOU 1982:14 Reformerat kyrkomöte, kyrklig lagstiftning m.m., att förutsättningarna för direkta val till kyrkomötet utreds. I proposition 1981/82:192 om ett reformerat kyrkomöte uttalade föredragande statsrådet Boo att han i likhet med kommittén och remissinstanserna ansåg att det från demokratisk synpunkt fanns skäl att övergå till ett system med direkt val. Den då aktuella kyrkomötesreformen borde enligt hans mening dock ej hindras av det utredningsarbete som krävdes för att genomföra ett sådant valsätt.

1983 års kyrkomöte beslöt, med anledning av att 1982 års kyrkomötes utredningsnämnd lämnat ett liknande förslag, hemställa att regeringen skulle tillsätta en utredning om de kyrkliga valfrågorna med inriktning på en övergång till direkta val med personvalsinslag till kyrkomötet samt att detta också skulle avse val på stiftsplanet (kyrkolagsutskottets utlåtande 1983:1).

Regeringen överlämnade skrivelsen till folkstyrelsekommittén med uppdrag att undersöka om det är möjligt att införa direkta val till kyrkomötet.

I motion (1986:70) till 1986 års kyrkomöte föreslog Urban Gibson m.fl. att kyrkomötet skulle förvänta att oavsett vad som i övrigt skulle komma att föreslås från folkstyrelsekommittén, de uppdrag som kommittén fått angående de kyrkliga valen snarast skulle leda till förslag i enlighet med vad kyrkomötet tidigare uttalat; samt att kyrkomötet hos regeringen skulle hemställa att regeringen skulle ge folkstyrelsekommittén i uppdrag att i samband med sitt uppdrag angående de kyrkliga valen också utreda tidpunkten och sättet för direkta val till stiftsfullmäktige.

Kyrkomötet biföll motionen (KL:1986:4) och uttalade att det skulle innebära en stor fördel om direkta val till stifts- och rikspan kunde genomföras samtidigt. Folkstyrelsekommittén föreslog 1986 bl.a. att de kyrkliga valen bör förläggas till året före kommunfullmäktigeval. Som en konsekvens av de förslag som kommittén framlade om de allmänna valen föreslogs bl.a. att mandatperioden skulle bli fyraårig, förstärkning av personvalsystem skulle ske och att förhandsanmälan av partier skulle gälla.

I frågan om direkta val anförde kommittén att det nu gällande indirekta valsystemet borde tillämpas ytterligare någon tid innan slutlig ställning tas

i direktvalsfrågan" (s. 181). Med anledning av detta förslag lade kommittén ej heller fram något förslag om direktval.

Skälen till att kommittén ville avvakta ytterligare med att ta ställning i direktvalsfrågan var bl.a. att utredningen med rätta ansåg att direkta val förutsätter ett riksproportionellt system med kretsmandat och utjämningsmandat, som ger partierna representation i förhållande till deras styrka i hela riket. Ett sådant valsysteem leder enligt kommittén till "ett rikstäckande partisystem, som kanske inte är önskvärt inom kyrkopolitiken".

Det sista konstaterandet hade kommittén inte behövt göra då kyrkomötet förordat direkta val. De konsekvenser som utredningen pekar på har givetvis vägt in då kyrkomötet fattat sina beslut. Att det skulle vara någon särskild svårighet att åstadkomma nomineringar till de nödvändiga utjämningsmandaten motsägs av att alla de inom kyrkomötet förekommande partigrupperna baserar sin verksamhet på rikstäckande organisationer. Detta gäller numera också den s.k. partipolitiskt obundna gruppen. Detta faktum är i sig ett svar på folkstyrelsekommitténs indirekta fråga om lämpligheten av ett rikstäckande partisystem som grund för kyrkomötesvalen.

I en proposition med anledning av vissa frågor som folkstyrelsekommittén lagt fram sägs att regeringen endast för fram frågor där kommittén varit enhällig. I förslaget om de kyrkliga valen fanns två reservanter och ett särskilt yttrande. Reservanterna förordade att kyrkofullmäktigevalen samordnas med kommunfullmäktigevalen, som i sin tur skiljs från riksdagsvalen i fyra-åriga mandatperioder.

I sitt beslut (KL 1988:9) angående motion (1988:29) av Gibson m. fl. om tidpunkten för kyrkofullmäktigevalen säger kyrkomötet att det skulle vara olyckligt om "ett starkt kyrkligt önskemål om en ändrad tidpunkt för kyrkofullmäktigevalen inte kan villfaras enbart av den anledningen att det inte gått att nå en politisk uppgörelse omkring frågorna om mandatperiodens längd och gemensam valdag för de borgerliga valen till riksdag, kommuner och landsting".

Regeringen har fortfarande inte vidtagit någon åtgärd med anledning av kyrkomötets skrivelser i valärendena.

Med anledning av att regeringen, trots kyrkomötets framställningar 1983 och 1986 om direktval och att en statlig utredning lagt fram ett betänkande i valfrågor där frågan om direktval i kyrkliga sammanhang inte beaktats, motionerade Urban Gibson återigen i ärendet till 1989 års kyrkomöte. Han underströk att kyrkomötet bör framhålla att de skäl som folkstyrelsekommittén framförde inte är relevanta ur kyrkomötets synpunkt och inte förhindrar införandet av ett riksproportionellt valsysteem med utjämningsmandat liksom det valsysteem som nu fungerar vid riksdagsval.

Kyrkomötet biföll motionen samt en motion av Ulf Wallin med samma yrkande (KL 1988:28). Utskottet anförde:

Som framgår av den redovisade bakgrunden har de kyrkliga valfrågorna aktualiserats av kyrkomötet vid flera tillfällen under en följd av år. I skilda sammanhang har framhållits att direkta val från demokratisk synpunkt är att föredra framför indirekta. Frågan om valsystemet sammanhänger nära med andra frågor, bl.a. rörande kyrkomötets sammansättning och arbetsformer.

Det finns skäl att förmoda att direkta val skulle stimulera till ökat valdeltagande och engagemang i kyrkans verksamhet. Utskottet finner det beklagligt att inte de kyrkliga valfrågorna under så lång tid som varit fallet kunnat föras närmare en lösning, oaktat de framställningar som gjorts. Utskottet anser sålunda i likhet med motionärerna att frågan om direkta val ånyo bör aktualiseras av kyrkomötet genom en framställning till regeringen.

Med anledning av motionerna hemställde kyrkomötet hos regeringen om åtgärder för genomförande av direkta val till kyrkomötet och till stiftsfullmäktige.

Med hänvisning till den klara opinion som upprepade gånger kommit till tals genom kyrkomötet yrkar vi att regeringen tillsätter en utredning för att lösa de detaljfrågor som behövs för att genomföra direkta val till kyrkomöte och stiftsfullmäktige.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att genomföra direkta val till kyrkomötet och till stiftsfullmäktige.

Stockholm den 22 januari 1990

Charlotte Branting (fp)

Sigge Godin (fp)